

REFLECȚII ASUPRA CONCEPTULUI ȘI FENOMENULUI DE SECURITATE

Iacub Irina - doctor în drept, conferențiar universitar-interimar Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

CZU: 342.922:351.74/.76(478)

Статья содержит ряд размышлений о безопасности как понятие и явление. Автор подчеркивает, что появившись как явление, на сегодняшний день безопасность представляется как комплексное понятие, предполагающая множество видов, требующая широкого теоретического анализа, особенно в объективном и субъективном аспектах.

Ключевые слова: безопасность, понятие безопасности, феномен безопасности, виды безопасности.

The article includes a series of reflections on security as a concept and phenomenon. The author emphasizes the idea that security, as a phenomenon, has now become a particularly complex concept, comprising a series of dimensions that require a broad theoretical approach, especially its objective and subjective perceptions.

Keywords: security, security concept, security phenomenon, security dimensions.

Articolul cuprinde o serie de reflecții pe marginea securității ca concept și fenomen. Autorul accentuează ideea că apărută ca un fenomen, securitatea a devenit la moment un concept deosebit de complex, cuprinzând o serie de dimensiuni, care necesită o abordare teoretică amplă, mai ales a accețiunii sale obiective și subiective.

Cuvinte-cheie: securitate, conceptul de securitate, fenomenul securității, dimensiuni ale securității.

Pornind de la faptul că viața omului a fost amenințată dintotdeauna, preocuparea de propria securitate s-a născut odată cu omul și nu l-a părăsit niciodată [2, p. 3; 3, p. 3]. Sub acest aspect, se susține că securitatea a apărut mai întâi ca o necesitate și un interes al omului [38, p. 90]. Ca preocupare constantă, la începuturi, asigurarea securității se reducea, în special, la protecția față de diferite fenomene naturale și de altă gen (foame, maladii, animale sălbatice, dezastre naturale, catastrofe cu caracter tehnogen etc.), precum și la asigurarea existenței omului (fiind identificat cu instinctul de autoconservare al acestuia [37, p. 26]).

În timp, tot mai mult a devenit necesară protecția oamenilor față de pericolele și amenințările generate de către om însuși, altfel spus, de „voința rea a oamenilor” [40, p. 36]. Mai

mult, în pofida gravității amenințărilor naturale, tehnogene și de altă natură, cel mai mare pericol pentru oameni întotdeauna s-a dovedit a fi omul însuși [37, p. 27], condus de invidie, lăcomie, ură, agresivitate și alte pasiuni și motive negative de conduită, care generează la rândul lor războaie, conflicte, omucideri, furturi și alte acte inumane [38, p. 88-89].

Pe parcursul istoriei civilizației umane conștientizarea de către societate a necesității vitale a securității sale a constituit un stimul pentru manifestarea unui interes deosebit față de acest fenomen, în vederea studierii multilaterale și înțelegerii lui [12, p. 44-45; 34, p. 31-32]. Primele idei despre securitate se reduceau la înțelegerea sa ca o stare a mediului înconjurător, în care lipsesc pericolele ce ar amenința indivizii sau comunitățile

umane (de tipul familie, populație, stat). Cu timpul însă, ideile teoretice despre *securitate* s-au îmbogățit dezvoltându-se continuu, iar aprecierea ei ca fenomen a fost corectată și concretizată, fiind formate noi paradigme ale *securității* și asigurării acesteia [40, p. 36].

În același timp, este important de precizat că înainte de a constitui un subiect al amplelor dezbateri teoretice, *securitatea* s-a afirmat și în calitate de valoare fundamentală, un drept al omului, pentru prima dată aceasta fiind abordată în lumea occidentală în perioada revoluțiilor. Cele mai importante acte juridice care au marcat victoria burgheziei în societatea occidentală, au consacrat *securitatea* ca un drept natural inalienabil al omului. Bunăoară, *Bilul drepturilor* din 1689, adoptat în Anglia, *Declarația americană de independență* din 1776 și *Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului* din 1789, într-o formă directă sau indirectă au prevăzut *securitatea* ca un drept natural al omului, de rînd cu libertatea, proprietatea și rezistența la opresiune [44, p. 4].

În acest sens, însăși Ch. Montesque (1689-1755), în lucrarea sa fundamentală „Despre spiritul legilor” (1748), a subliniat că „*securitatea* este prima formă a libertății”, creînd astfel condițiile și premisele necesare pentru o activitate constructivă a oamenilor, sporirea bunăstării lor și a avutului public implicit [39, p. 30].

Așadar, încă din sec. al XVII-lea, se afirmă că fără *securitate* nu poate fi libertate, care este indispensabilă unei vieți fericite și fructuoase. Prin urmare, valoarea *securității* este recunoscută a fi prioritară față de alte valori. Spre sfîrșitul sec. al XVIII-lea, libertatea și *securitatea* au devenit aproape sinonime [7, p. 139]. În cele din urmă, s-a ajuns în prezent la recunoașterea *securității* (sub toate manifestările sale) ca fiind o valoare fundamentală, de o importanță majoră, a căror protecție este garantată de Legea Supremă a statului [5, p. 94], chiar dacă într-o formă indirectă.

În general, originile dezbaterilor pe marginea fenomenului de *securitate* pot fi atestate încă din sec. XVII-XVIII-lea, cînd în gîndirea liberală iluministă, *securitatea* apărea simultan ca o stare individuală a omului și colectivă a statului [19, p. 63]. În contextul Revoluției franceze și al războaielor napoleoniene s-a produs „militarizar-

ea” *securității* și asocierea ei preponderent cu statul [19, p. 61; 9, p. 2-3],

Începutul anilor 50-ci ai secolului trecut este considerată a fi o perioadă de pionierat a studiilor contemporane de *securitate* (cu un accent pronunțat pe accețiunea militară a acestuia), în timp ce sfîrșitul Războiului Rece (marcat de inițierea unor transformări radicale în o bună parte din statele lumii) a determinat necesitatea unei reconceptualizări a *securității* [22].

În context, trebuie să recunoaștem că însăși noțiunea de *securitate* a apărut și s-a dezvoltat în sînul științei relațiilor internaționale, în cadrul căreia *securitatea internațională* și cea *națională* au constituit și continuă să fie subiecte tradiționale de cercetare [32, p. 80]. Astfel, dacă în trecut, prin *securitate* se înțelegea apărarea statului față de eventuale atacuri ale dușmanilor, acțiuni de spionaj sau atentate la sistemul statal, atunci începînd cu cea de-a doua jumătate a sec. al XX-lea și, în special cu anii 90-ci, în legătură cu finalizarea „războiului rece”, s-a produs o transformare radicală a sistemului de relații internaționale și ca rezultat – o reconceptualizare a problemei *securității*. Respectiv, au început să se contureze noi dimensiuni și parametri ai *securității*, legați de situația economică și financiară a statelor, de revoluția științifico-tehnică, de dezvoltarea sistemelor informaționale și comunicaționale, de catastrofele ecologice, criminalitatea transfrontalieră, terorismul internațional, traficul de droguri și armament, migrația ilegală etc. [35, p. 59].

Drept consecință, de la mijlocul sec. al XX-lea, noțiunea de *securitate* s-a răspîndit pe larg în lume în diferite manifestări și interpretări. Asemenea sintagme precum *securitate globală*, *internațională*, *regională*, *națională*, *socială*, *economică*, *ecologică*, *informațională*, *demografică*, chiar și *cosmică* etc., au pătruns în circuitul științific, începînd să fie utilizate în acte oficiale și surse mass-media [33, p. 50].

În acest sens, în anul 1991, *Noul Concept Strategic al NATO* preciza că *securitatea*, pe lângă „dimensiunea sa indispensabilă de apărare”, include și „elemente politice, economice, sociale și de mediu” (art. 24). În același timp, începînd cu anul 1993, în cadrul Programului de Dezvoltare al ONU a fost promovat conceptul de *securitate umană*, accentuându-se necesitatea lărgirii noțiunii de

securitate de la un „accent exclusiv asupra *securității naționale* (adică a statului – e.n.) la unul mai mare asupra *securității oamenilor* (...)” [11, p. 9].

După cum se poate observa, *securitatea* a căpătat în timp elasticitate și complexitate conceptuală, proces reliefat atât în cercurile academice, cât și în documentele strategice (politici și strategii de securitate ale actorilor statali, non-statali sau interguvernamentali), ce îi conferă multiple sensuri și dimensiuni, în funcție de actorii implicați (cine și cui asigură *securitatea*), respectiv, de natura percepută a amenințărilor, valorilor și intereselor (de cine și ce protejăm) [11, p. 8].

Privite în ansamblu, momentele enunțate au determinat nu doar o „demilitarizare” a conceptului în cauză, dar și o „naționalizare” a acestuia, altfel spus preluarea *securității* de către state în plan intern și promovarea acestuia ca *securitate națională* [45, p. 13-19]. Mai mult, în ultimul timp, la nivel mondial, poate fi atestată o abordare distinctă a conceptului de *securitate*, o trecere de la *securitatea națională*, cu accentul pe apărarea militară a statului, la concepte mai largi, inclusiv, *securitatea persoanei*, care implică necesitatea asigurării liniștii și bunăstării cetățenilor statului [46, p. 9]. Evident, în asemenea împrejurări a devenit necesară o nouă abordare a politicii de securitate [27, p. 79], mai ales că problema securității a devenit o problemă globală de supraviețuire a omenirii în general [42, p. 260].

Paradoxal este că, în pofida unei veritabile explozii în materie de *securitate* în perioada post-Război Rece, care a condus la o supraabundență de concepte și dimensiuni ale *securității*, amplificarea preocupărilor din domeniu nu a contribuit și la clarificarea conceptuală: *securitatea* rămânând același „simbol ambiguu” [24, p. 481-502] sau „concept contestat” [8, p. 25]. Din contra, s-a ajuns ca de la o percepție restrânsă asupra *securității* (susținută de „tradiționaliști”), să se treacă la una gonflată, în condițiile în care o serie întreagă de problematici sunt „securizate” [11, p. 22]. În cele din urmă, s-a ajuns la moment, ca domeniul definirii conceptului de *securitate* să fie dominat de un adevărat „haos conceptual” [36, p. 56].

Exemplificativ în acest sens este că în doctrină, *securitatea* ca fenomen social este privită în mai multe ipostaze [38, p. 90]: ca necesitate și interes; ca sentiment și valoare; ca funcție și relație socială;

ca rezultat și proces; ca sistem; ca știință și artă. În context, A. Rusnac accentuează că *securitatea* reprezintă în același timp: o știință ce necesită a fi studiată și dezvoltată; o artă ce necesită a fi însușită; o cultură ce necesită a fi cultivată; o muncă cotidiană grea, de rutină, dar extrem de importantă [20, p. 13].

Sub aspect practic, se consideră foarte important ca toate aceste ipostaze să fie luate în considerare de către toți subiecții implicați în procesul de asigurare a *securității* persoanei, societății și a statului [34, p. 36; 12, p. 49]. Evident, fără o cunoaștere profundă a fenomenului, ar fi practic imposibilă realizarea acestui deziderat.

În ordinea dată de idei, considerăm că, în prezent, a devenit deosebit de importantă formarea științifică a noțiunii de *securitate*, mai ales că, în decursul ultimelor decenii, s-a schimbat radical situația globală în ceea ce privește atitudinea față de *securitate* în totalitatea înțelesurilor sale. Pericolele vechi au dispărut sau sunt pe cale de dispariție, iar locul lor îl ocupă altele noi, uneori mult mai amenințătoare. În virtutea acestor transformări se impune o nouă conștientizare și abordare a noțiunii de *securitate* [20, p. 8], or, altfel spus – trecerea de la paradigma *securității tradiționale* [22], la una contemporană.

În același timp, trebuie să fim conștienți că demersul definirii și clarificării conceptului de *securitate* (care nu acceptă o definiție neutră [21]) este unul dificil în zilele noastre [16, p. 40], avînd în vedere atât numeroasele dimensiuni ale *securității*, cât și diversificatele pericole și amenințări la adresa acesteia în lumea contemporană. De asemenea trebuie de ținut cont de faptul că *securitatea*, în calitate de fenomen social-politic și juridic complex, are un caracter concret istoric și este strîns legat de toate formele și direcțiile de interacțiune din cadrul sistemului natură – om – societate [43, p. 7].

În vederea abordării nemijlocite a conceptului de *securitate*, reiterăm că, sub aspect etimologic, acesta provine din latinescul *securitatis* sau *securitas* [16, p. 40; 18, p. 5; 17, p. 16], fiind explicat în Dicționarul explicativ al limbii române ca: „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de siguranță, protecție și apărare” [10, p. 384].

Într-o altă accepțiune, *securitatea* este privită ca „lipsa pericolului, siguranță”; „starea în care nimic nu amenință pe nimeni și nimic”; „starea

și tendința de dezvoltare a siguranței intereselor vitale ale societății și a structurilor acesteia față de amenințările interne și externe"; „rezultat al activității sociale de asigurare a securității persoanei, societății și statului” [41, p. 250]. Potrivit cercetătorilor, această activitate reprezintă un fenomen social ce survine în contextul soluționării contradicțiilor dintre pericol, ca realitate obiectivă, și necesitatea ființei raționale, a individului social, a grupurilor sociale și comunităților, în vederea prevenirii, localizării, eliminării consecințelor acestuia [41, p. 251].

După cum s-a enunțat mai sus, în ultimul timp, problematica *securității* a penetrat mai multe ramuri ale științei contemporane și mai toate sferele vieții sociale, în prezent, vorbindu-se deja despre *securitatea alimentară*, *securitatea ecologică*, *securitatea societală*, *securitatea financiară* etc. Respectiv, în doctrină s-a pus întrebarea dacă poate fi definit acest fenomen? Dacă o dată definit, conceptul poate fi utilizat în toate domeniile vieții sociale?

În opinia cercetătorilor [32, p. 81], în discursurile actuale pe marginea securității pot fi convențional identificate două abordări. Potrivit *primei* abordări, în toate variantele *securității* pot fi evidențiate elemente comune, ceea ce permite a recunoaște existența unui concept comun al *securității*, care poate fi utilizat cu succes în diferite sfere, prin completarea acestor elemente cu conținutul necesar, corespunzător fiecărui domeniu concret.

Potrivit celei de-a doua abordări, o noțiune unică a *securității* nu există; acesta este doar un cuvânt, cu ajutorul căruia sunt desemnate diferite practici de guvernare. Din acest punct de vedere nu se poate spune ce este *securitatea*, pot fi doar studiate empiric practicile legate de *asigurarea securității* sau acțiunile/activitățile orientate spre protecția cetățenilor față de diferite amenințări [23, p. 5-6].

În doctrină, cele mai ample eforturi au fost totuși întreprinse în vederea dezvoltării primei abordări, cercetătorii căutând să ofere diferite explicații conceptului de *securitate*, precum și unor dimensiuni ale acesteia, așa ca: *securitatea criminologică* [15, p. 38-42] (numită și *securitate anticriminală* [31, p. 97-100; 29, p. 14; 30, p. 6; 28, p. 9-12] sau *securitate anticrimă* [2, p. 86]), *securi-*

tatea economică [6, p. 197-200], *securitatea juridică* [13, p. 48-61; 14, p. 99-105] etc.

În pofida acestui fapt, totuși conceptul de *securitate* în general, cât și unele dimensiuni ale sale (bunăoară, *securitate criminologică*) rămân a fi și la moment destul de discutabile [15, p. 38-42].

Referitor la definirea conceptului în cauză, se consideră că drept punct de pornire în acest sens, servește definiția formulată de către A. Wolfers [24, p. 485], care a subliniat că în sens *obiectiv* – securitatea este evaluată prin lipsa amenințărilor la adresa valorilor obținute, iar în sens *subiectiv* – absența temerii că la aceste valori se va atenta. La rîndul său, D. Baldwin a adus unele corectări, precizînd că *securitatea* presupune nu lipsa amenințărilor, ci mai curînd o probabilitate redusă de atentare asupra valorilor [1, p. 6]. După cum se poate observa, ambele aceste definiții sugerează idea că *securitatea* este o stare ce există aici și acum. Mai mult, *securitatea* poate fi privită atît în sens obiectiv, cât și subiectiv.

În sens *obiectiv*, securitatea presupune o stare în care fie lipsesc amenințările, fie există o anumită protecție față de acestea sau față de probabilitatea prejudicierii, fie există posibilitatea evitării amenințărilor și cauzării de prejudicii [26, p. 153]. Se are în vedere că amenințările și probabilitatea cauzării de prejudicii există în realitatea obiectivă, în care există de asemenea și mecanisme reale prin care acestea pot fi prevenite. De aici se desprind cîteva întrebări teoretice. Starea obiectivă a securității presupune existența amenințărilor. Dacă amenințările există la moment, atunci asigurarea securității presupune fie protejarea față de aceste amenințări, fie evitarea lor. Dar cum rămâne cu amenințările ce pot să apară în viitor? Trebuie acestea luate în considerație? Trebuie luate la moment măsuri față de acestea? Cum poate fi apreciată probabilitatea survenirii lor pe viitor? Prin urmare, cercetătorii apreciază că *securitatea* nu trebuie și nu poate să reflecte doar situația actuală, ea este orientată și spre viitor, este legată de luarea de măsuri pentru prevenirea și contracararea inclusiv a amenințărilor viitoare. Iată de ce se apreciază că *securitatea* nu este doar o stare a zilei de astăzi, dar și o tendință a viitorului [25, p. 19-21]. Pornind de la aceasta, cercetătorii propun completarea definiției statice formulate de

A. Wolfers și D. Baldwin cu abordarea acesteia ca o concepție dinamică – *securitatea* presupune un scop, iar *măsurile de securitate* – mijloace de atingere a scopului [32, p. 84].

În context, s-a încercat a răspunde și la întrebarea dacă *securitatea* poate fi una absolută sau nu. Cercetătorul A. Wolfers a subliniat în acest sens că *securitatea* poate fi mai multă sau mai puțină. Către *securitate* se poate tinde într-o măsură mai mare sau mai mică. Însă *starea securității* absolute nu poate exista [24, p. 484].

Astfel, chiar dacă, în opinie majoritară *securitatea* este privită ca o stare în care lipsesc pericolele, după cum demonstrează istoria, o asemenea stare nu a putut fi atinsă de nici un individ și nici de diferite forme de comunitate. Prin urmare, o *securitate* completă este, în principiu, imposibilă. Aceasta nu este și nici nu poate fi o categorie absolută. Real se poate vorbi doar despre o *securitate* relativă [41, p. 250].

În ceea ce privește latura *subiectivă* a *securității*, aceasta implică, în primul rând, prezența sau absența amenințării, ceea ce însă nu întotdeauna este un fenomen obiectiv. Oamenii pot presupune că există o amenințare, care în realitate poate să nu existe, și vice versa. Unele acțiuni pot prezenta un pericol serios pentru unele persoane, iar pentru altele practic să nu aibă nici o semnificație. Deci, amenințările, pericolele nu sunt percepute uniform de către toți. De exemplu, un sportiv se va simți liniștit plimbându-se noaptea prin parc spre deosebire de o tânără.

Așadar, nu întotdeauna senzația de *securitate* corespunde amenințării. Bunăoară, probabilitatea de deces ca rezultat al unei catastrofe aviatice este cu mult mai mică în raport cu o autocatastrofă. În pofida acestui fapt, majoritatea indivizilor cu mult mai liniștit se urcă în mașină decât în avion. Dat fiind faptul că oamenii arar sunt informați despre situația reală a lucrurilor, perceperea amenințărilor de către aceștia poate în principiu să contravină realității / să nu aibă nimic comun cu realitatea [32, p. 85].

Starea de siguranță este de asemenea subiectivă și depinde de o serie de parametri. O persoană se va simți în siguranță doar posedând o armă, în timp ce alta se va culca fără a încuia ușa. De asemenea, oamenii în mod diferit vor aprecia măsurile luate de stat în vederea protejării lor. Unii vor insista

spre extinderea lor, în timp ce alții vor protesta, considerându-le excesive.

Pornind de la faptul că *securitatea* este văzută atât sub aspect obiectiv, cât și subiectiv, apare inevitabil întrebarea cum trebuie redus nivelul de frică al cetățenilor față de pericol, întrucât anume lipsa fricii este apreciată de specialiști ca fiind *starea de securitate* [32, p. 85].

Toate aceste momente, denotă destul de clar în opinia noastră cât de variabilă poate fi *starea de securitate*, și pe cale de consecință, subliniază complexitatea conceptului de *securitate*, care astfel necesită indubitabil o amplă abordare teoretică.

Bibliografie

1. Baldwin D. *The Concept of Security*. In: Review of International Studies, 1997, Vol. 23.
2. Bejan O. *Dicționar de Criminologie*. Chișinău: Ericon SRL, 2009. 104 p.
3. Bejan O., Bujor V. *Bazele asigurării securității criminologice private: (material didactic)*. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2016 (Tipogr. "Boragrup") 210 p.
4. Bejan O., Bujor V. *Elemente de teoria securității criminologice private (material didactic)*. Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată. Chișinău: CEP USM, 2014. 98 p.
5. Bujor V. *Referințe asupra conceptului de securitate criminologică*. În: Criminalitatea în Republica Moldova: starea actuală, tendințele, măsurile de prevenire și combatere, Materialele conferinței științifico-practice internaționale, 18-19 aprilie 2003, Chișinău, p. 94, 2003, p. 93-96.
6. Bujor V., Clășevici A. *Unele aspecte ale concepției de securitate criminologică a întreprinderii*. În: Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare. Conferința internațională științifico-practică. Chișinău, Republica Moldova, 4-5 noiembrie 2016, p. 197-200.
7. Burchell G. *Peculiar interest: civil society and governing 'the system of natural liberty'*. In: The Foucault effect: studies in governmentality: with two lectures by and an interview with M. Foucault / Ed. by Burchell G., Gordon C., Miller P. Chicago: The University of Chicago Press, 2001.
8. Buzan B. *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Brighton, Wheatsheaf Books, 1983.

9. Buzan B., Waever O., de Wilde J. *Security. A New Framework for Analysis*. Londra: Lynne Rienner Publishers, 1998.
10. *Dicționar enciclopedic ilustrat*. Chișinău: Cartier, 1999.
11. *Elemente conceptuale pentru fundamentarea noii Strategii naționale de apărare a țării*. București: Academia de Științe ale Securității Naționale, 2015. 36 p.
12. Enicov V. *Reflecții asupra semnificațiilor securității ca fenomen social*. În: *Legea și Viața*, 2015, nr. 8, p. 44-49.
13. Iacub I. *Principiul securității juridice: concept și conținut*. În: *Revista Securitas*, 2017, nr.1, p. 48-61.
14. Iacub I. *Securitatea juridică – principiu fundamental în statul de drept*. În: *Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului*, 2016, nr. 3, p. 99-105.
15. Iacub I. *Spre o teorie a securității criminologice*. B: *Закон и жизнь*, 2014, nr. 7, p. 38-42
16. Lașan N. *Securitatea: concepte în societatea contemporană*. În: *Revista de Administrație Publică și Politici Sociale*, An II, Nr. 4(5)/Decembrie 2010, p. 39-50.
17. Munteanu C. *Asigurarea securității economice a Republicii Moldova în procesul asocierii la Uniunea Europeană*: Teză de doctor în științe economice. Chișinău, 2016. 191 p.
18. Repciuc T. *Conceptele securității*. București: AXIOMA PRINT, 2008. 100 p.
19. Rothschild E. *What is Security?* In: *Daedalus*, 1995, vol. 124, nr. 3.
20. Rusnac A. *Aspecte ale teoriei securității*. Chișinău: Fundația „Draghiștea”, 2005.
21. Smith St. *The Concept of Security in a Globalized World*, paper presented at the Otago University Conference, June 2002, Otago. 18 p. [resurs electronic]: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/7/0/8/7/pages70878/p70878-1.php.
22. Stoina N. *Evoluția paradigmei securității de la tradiție la contemporaneitate*. În: *Anuarul Academiei Fortelor Terestre*, Nr.3, 2003-2004. [resurs electronic]: <http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/>.
23. Valverde M. *Question of Security: a Framework for Research*. In: *Theoretical Criminology*, 2010, Vol. 15 (1), p. 3-22. [on-line]: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1014.3698&rep=rep1&type=pdf>.
24. Wolfers A. «National Security» as an Ambiguous Symbol. In: *Political Science Quarterly*, 1952, Vol. LXVII, No. 4.
25. Zedner L. *Security*. Oxon: Routledge, 2009.
26. Zedner L. *The Concept of Security: an Agenda for Comparative Analysis*. In: *Legal Studies*, 2003.
27. Борисов Д.А. *Безопасность человека в современной теории и практике международных отношений*. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, 2011, № 343, p. 79-82.
28. Гордиенко И. В. *Характеристика понятия антикриминальной безопасности, обеспечиваемой подразделениями собственной безопасности уголовно-исполнительной системы*. В: *Вестник Владимирского Юридического Института* №4(41), p. 9-12.
29. Горшенков А.Г., Горшенков Г.Г., Горшенков Г.Н. *Информационная преступность: криминологическая безопасность личности, угрозы и меры ее защиты*. В: *Вестник нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. Серия: *Право*, 2003, nr. 1, p. 13-16.
30. Горшенков Г.Г. *Антикриминальная безопасность личности. Монография*. Нижний Новгород: Изд-во Волго-Вят. акад. гос. службы, 2006. 294 p.
31. Горшенков Г.Г., Горшенков Г.Н. *Антикриминальная безопасность личности в уголовно-процессуальной сфере*. В: *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*, 2015, №2, p. 97-100.
32. Гурина А.Л. *Криминологическое понятие безопасности: постановка проблемы*. В: *Преступность, девиантность и социальный контроль в эпоху постмодерна: Материалы международной научно-практической конференции 2014 / Под ред. докт. юрид. наук, проф. Н.А. Исаева и кандидата юрид. наук, проф. А.В. Комарницкого*. СПб: ИД «Алеф-Пресс», 2014, p. 79-88.
33. Дзлиев М. И., Иззатдуст Э.С. *Национальная безопасность и насилие (гуманитарные аспекты национальной безопасности)*. В: *Вестник Омского университета*. Серия «Право», 2011, № 3 (28), p. 50-64.

34. Еников В. *Безопасность как социальное явление*. В: Закон и Жизнь, 2014, №11, с. 31-35.
35. Жаде З.А. *Национальные интересы и безопасность России в контексте геополитики*. В: Вестник Адыгейского государственного университета, 2005, №2, р. 56-61.
36. Кисиева О.И. *К вопросу о понятии криминологической безопасности*. В: Теоретические и прикладные аспекты современной науки: сборник научных трудов по материалам VIII Международной научно- практической конференции 27 февраля 2015 г.: в 7 ч. / Под общ. ред. М.Г. Петровой. Белгород: ИП Петрова М.Г., 2015, Часть VI, р. 56-59.
37. Кузьмин М.Д. «Безопасность» и «экономическая безопасность» как категории социального познания. Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук. Тюмень, 2014. 164 р..
38. Родачин В.М. *Безопасность как социальное явление*. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012.
39. Родачин В.М. *Безопасность как социальное явление*. В: Право и безопасность, 2004, №. 4 (13).
40. Сацута А.А. *Национальная безопасность как социальное явление: современная парадигма*. В: Вестник Военного университета, 2007, № 3 (11).
41. Сипок Р.Д. О содержании понятий “безопасность”, “государственная безопасность” и “национальная безопасность”. В: Вестник российского государственного аграрного заочного университета, 2008, № 5(10), р. 249-252.
42. Стародубцева К.А. *Концепция национальной безопасности РФ как система ценностей*. В: Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2007, №44, Том 18, р. 260-263.
43. Фатеев К.В. *Военная безопасность Российской Федерации и правовые режимы ее обеспечения (теоретико-правовое исследование)*. М.: Военный университет, 2004.
44. Чмыхало А.Ю. *Социальная безопасность: Учебное пособие*. Томск: Изд-во ТПУ, 2007.
45. Якуб И. *К вопросу о сущности и соотношении понятий «национальная безопасность» и «государственная безопасность»*. В: Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului (Ucraina), 2017, nr. 3, p. 13-19.
46. Якуб И., Еников В. «Национальная безопасность» и «государственная безопасность»: сущность и соотношение понятий. *Legea și viața*, 2014, nr. 8, p. 9-14.
-